

УДК687.016.5

ОСОБЛИВОСТІ ВИГОТОВЛЕННЯ ТКАНИН НА РІВНЕНЩИНІ

К. МИХЕЄВА, В. МИЦА

Хмельницький національний університет

Розвиток промислового виробництва активно вплинув на всі сфери господарської діяльності людей, у тому числі і на виготовлення тканин та виробів із них у домашніх умовах. Механізація трудомістких процесів, масове застосування замість природних штучних замінників сприяли повсюдному занепаду цього традиційного промислу, а отже, й втрати набутого довголітнього досвіду. Відновити його уже важко, а в окремих випадках і неможливо, адже відходять носії традиційного досвіду. Ця проблема є спільною для всієї народної творчості України, тому і стала предметом даного дослідження.

Об'єктом дослідження став досвід виготовлення тканин жителями села Степангород Володимирецького району Рівненської області. Мешканці даного регіону мають довголітні традиції обробки основних прядильних волокон, виготовлення із них тканин, їх оздоблення. Витвори рук місцевих майстринь мають велику художню цінність, що викликає необхідність їхнього вивчення і збереження.

Аналіз ряду літературних джерел (праці В. Скуратівського «Покуть», «Місяцелік», О. Воропая «Звичаї нашого народу», В. Січинського «Чужинці про Україну», О. Никорак «Нитка традиції», Л. Орел «Чарівне веретено»; статті з підручників «Українське народознавство», «Культура і побут населення України») та розповіді старожилів с. Степангород дали можливість визначити особливості даного виду господарської діяльності й народного мистецтва досліджуваного регіону.

Ткацтво – один з найдавніших і найважливіших елементів національної культури українського народу. Воно належить до найбільш поширених видів господарської діяльності й народного мистецтва, яке має багатовікову історію і глибокі традиції.

Основними прядильними волокнами в українців, як і в більшості інших народів, з давніх часів були вовна, коноплі й льон. Але, ймовірно, саме вовняна пряжа передувала конопляній, а тим більше лляній, оскільки відомо [1], що льон на східнослов'янських землях почали вирощувати значно пізніше коноплі – у III тис. до н.е.

Кручені нитки, глиняні пряслиця, частини дерев'яних веретен виявлені під час розкопок вже в пам'ятках трипільської культури. В епоху Київської Русі ткацтво було поширене по всій її території. Відомі навіть спеціалізовані центри по виготовленню шиферних та глиняних пряслиць [2].

Із розвитком продуктивних сил і поглибленням класового розшарування з-поміж селян вирізнялися найбільш здібні ткачі або й цілі родини ремісників, які спеціалізувалися на виготовленні сукон, полотен, скатертин, крайок тощо. Крім власних потреб, їх виробляли на замовлення і на продаж. Починаючи з IX-X ст., на ґрунті домашнього традиційного заняття ткацтво перетворюється

на окремий вид ремесла і співіснує у двох формах до наших днів.

Респонденти свідчать, що у XIX – середині XX ст. у селі Степангород були майстри, що вміли виготовляти ткацькі верстати з дерева, хоча деякі деталі до них (нит, бердо) виготовляли тільки одиниці з них (рис. 1).

Рис. 1. Ткацтво Рівненського регіону

У досліджуваному регіоні найбільше сіяли льон. Дозрілий льон збирали, вимочували, висушували. Після сушіння льон тіпали, обдирали (вичісували). При вичісуванні сортували. Із чистої жмені льону робили кудільки. Чим вправніша жінка, тим тонша нитка виходила. Потім нитки снували.

Так само виготовляли і пряжу з конопель. Волокно з чоловічого стебла ніжніше. З жіночого стебла волокно значно грубше, його використовували для мотузок, грубих ниток, тканин товстих ряден.

Також місцеві жителі використовували вовну для пряжі. Її снували і ткали, потім сукно збивали й валяли. При всіх способах валяння і збивання сукна його поливали водою: грубошерстне – холодною, тонкорунне – гарячою. Грубе сукно били руками в ручних ступах.

При потребі пряжу або тканину, сукно фарбували. Традиційно барвники виготовляли з компонентів живої природи – кори дерев, листя, коріння, плодів та квітів.

Прядінням споконвіку займалися жінки, дівчата і підлітки. Ткали, як правило, з ранньої весни до початку польових робіт.

Література

1. Українське народознавство: Навчальний посібник / За ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. – Львів: Фенікс, 1994. – 608 с.
2. Культура і побут населення України: Навчальний посібник / За ред. В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх, В.Ф. горленко та ін. – Київ: Либідь, 1993. – 288 с.

Респонденти

1. Крук М.О., 1924 р.н., с. Степангород.
2. Левечко В.С., 1938 р.н., с. Степангород.
3. Мельник М.М., 1959 р.н., с. Степангород.
4. Михеева П.І., 1924 р.н., с. Степангород.
5. Стріла П.С., 1943 р.н., с. Степангород.